

HELLO HANSEN

DISKRIMINERINGS- OG TILGJENGELIGHETSLOVEN
– UNIVERSELL UTFORMING

VELKOMMEN INN!

1

ALLE SKAL HA TILGANG TIL BUTIKKER OG ANDRE VIRKSOMHETER

Norges Handikapforbund (NHF) vil med denne veilederen hjelpe forretningsdrivende og virksomhetseiere slik at de kan ønske alle kunder velkommen inn i sine lokaler. Her er informasjon om hva diskriminerings- og tilgjengelighetslovens bestemmelser om universell utforming innebærer. Vi viser hvordan en kan sjekke virksomhetens lokaler og hvordan en kan gå fram for å imøtekomme lovens krav. Det vises også eksempel på løsning og tilrettelegging i vernet bebyggelse.

Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven (DTL)

DTL trådte i kraft 01.01.09. Loven gjelder for alle samfunnsområder. I følge loven er det forbudt å diskriminere mennesker med nedsatt funksjonsevne. Både holdninger og fysiske hindringer gjør at funksjonshemmede hindres i å delta i samfunnet. § 1 i DTL sier følgende: "Lovens formål er å fremme likestilling og likeverd, sikre like muligheter og rettigheter til samfunnsdeltakelse for alle, uavhengig av funksjonsevne, og hindre diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne. Loven skal bidra til nedbygging av samfunnsskapt funksjonshemmende barrierer og hindre at nye skapes."

Offentlig og privat virksomhet rettet mot allmennheten skal arbeide aktivt og målrettet for å fremme universell utforming. Dette betyr at virksomheter som skoler, barnehager, forretninger, restauranter, kirker, legekontor og lignende skal være tilgjengelig for alle. Loven anvendes for virksomheter i eksisterende bygg og uteområder. Plan- og bygningsloven anvendes for nybygg og større ombygginger. Kvalitetskravene til hvordan bygg og uteområder skal utformes for å kunne brukes av alle, er nedfelt i tekniske forskrifter til plan- og bygningsloven og i den norske standarden NS 11001-1 Universell utforming av byggverk.

Universell utforming

Universell utforming betyr at omgivelser og produkter skal utformes slik at de kan brukes av alle mennesker, i så stor utstrekning som mulig. Det skal ikke være separate løsninger for enkeltgrupper. Universell utforming gir likeverdige forhold fordi alle bruker samme hovedløsning. Alle bruker hovedinngangen, følger vanlig passasjerstrøm på buss og tog og benytter selvbetjeningsautomater. Du finner definisjon og utdyping i Miljøverndepartementets temarapport "Universell utforming – Begrepsavklaring" og i NHFs brosjyre "Hva er universell utforming?", se lenker på siste side.

DTL har sin juridiske definisjon av universell utforming (§ 9): "Med universell utforming menes utforming eller tilrettelegging av hovedløsningen i de fysiske forholdene slik at virksomhetens alminnelige funksjon kan benyttes av flest mulig." Som minstekrav for tilgjengelighet viser DTL til krav som stilles i gjeldende teknisk forskrift til plan- og bygningsloven.

2

UNIVERSELL UTFORMING
AV HOVEDLØSNINGEN**Hovedinngang**

Hovedinngangen må være tilgjengelig for alle. Den skal være trinnfri og ha tydelig kontrast mellom dør og vegg. Dørene må enten være automatiske eller være lette å åpne. Informasjon og skilting må være tydelig og lett forståelig.

Ekspedisjon og resepsjon

Ekspedisjonspunktet må være lett å finne og deler av disken bør ikke være høyere enn ca 0,8 m, slik at den er brukbar for både sittende og stående. I forretninger må kassapunktet være brukbart for alle. Betjeningshøyden på betalingsterminaler og cashmaskiner må ikke være over 1,1 m og de må være lette å nå. Ekspedisjonspunktet bør ha teleslynge for personer med nedsatt hørsel.

Innredning og plassforhold

Vær bevisst på innredningens utforming og plassering i virksomheten, slik at det er lett og hinderfritt å komme rundt i lokalet, og at varer og betjeningsinnretninger av alle slag ligger på nivå som er lett å nå fra både sittende og stående stilling.

Prøverom

Butikker som selger klær må ha minst ett prøverom med størrelse minimum 1,5 x 1,5 m som er dimensjonert for personer som bruker rullestol, 1,6 x 1,6 m anbefales. I tillegg til knagger i vanlig høyde må det også finnes knagger med høyde ca 1,1 m over gulv. Det anbefales å montere støttehåndtak og et klappsete på veggen inne i prøverommet. Hvis det skal brukes vanlig frittstående stol, må prøverommet gjøres tilsvarende større slik at en har fri plass til en snusirkel med diameter 1,5 m.

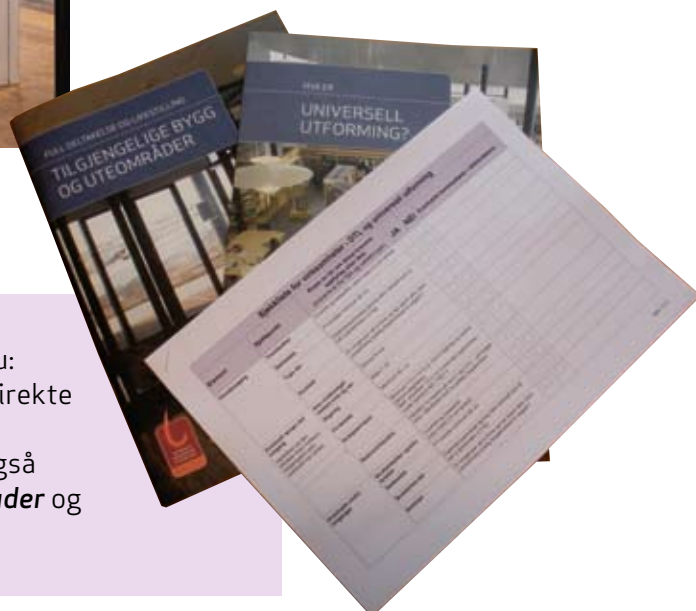

Heis og kommunikasjonsveier

Kommunikasjonsveier i bygget må være trinnfrie og kunne brukes av alle. Det innebærer også at det må finnes forskriftsmessig heis med minimumsstørrelse 1,1 x 1,4 m (b x d) hvis lokalet har flere enn en etasje. For nye bygg som byggemeldes etter 1. juli 2010 krever tekniske forskrifter en heisstørrelse på minimum 1,1 x 1,6 m (b x d) i to etasjes bygg og minimum 1,1 x 2,1 m (b x d) i byggverk med 3 etasjer eller mer. Heisen skal ha bryterpanel med betjeningshøyde på mellom 0,8 og 1,1 m. Det skal være uthevet skrift og gode kontraster mellom bryterpanel og vegg.

Toaletter

I virksomhet som har toalett som kundene kan bruke, må minst ett av disse tilfredsstillende lovverkets krav til størrelse og innredning. Hvis det brukes såkalte enklidsidige toaletter, må det finnes to speilvendte toalettrom i umiddelbar nærhet av hverandre.

På NHFs nettside www.nhf.no finner du: **Sjekkliste for virksomheter**, som er direkte relatert til punktene i dette kapitlet. Ønsker du ytteligere informasjon, se også heftene *Tilgjengelige bygg og uteområder* og *Hva er universell utforming?*

3

KARTLEGGING OG LØSNING

Kartlegging

NHF anbefaler at virksomhetseier tar en gjennomgang av sine lokaler for å finne ut hva som eventuelt må gjøres for å oppnå universell utforming. Bruk gjerne NHFs **Sjekkliste for virksomheter** som utgangspunkt. Du finner denne på NHFs nettside www.nhf.no

Bygge om eller flytte til nye lokaler?

Mange bygg har dårlig tilgjengelighet, og noen kan være vanskelige eller kostbare å bygge om. Virksomhetseier må vurdere om lokalene skal bygges om eller om virksomheten bør flytte til lokaler som er universelt utformet, og dermed også øke forretningens potensielle kundegrunnlag. Det vil være viktig for virksomhetseiere å stille krav til gårdeiere om universelt utformede lokaler når kontrakter skal skrives og ikke minst når de skal fornyes.

Bruk kompetente rådgivere

Hvis virksomheten bestemmer seg for fortsatt drift i samme lokaler, må disse kanskje bygges om for å oppfylle diskriminerings- og tilgjengelighetslovens krav om universell utforming. Da bør en kontakte rådgiver eller arkitekt med fagkompetanse og erfaring med universell utforming for å finne best mulig løsninger. Be om referanser fra liknende prosjekter hvor de har løst utfordringene på tilfredsstillende måte.

Offentlige virksomheter i statlig, fylkeskommunal eller kommunal regi må i planleggingen sørge for medvirkning fra funksjonshemmedes organisasjoner og/eller det kommunale rådet for funksjonshemmede. Funksjonshemmedes erfaringskompetanse kan vise utfordringene i praksis og bidra til å kvalitetssikre løsninger.

Lag plan for utbedring

Lag så en plan for arbeidet som må gjøres for at virksomheten skal bli universelt utformet. Hvis det er snakk om større ombygginger som virksomhetens økonomi har problemer med å takle, kan det være aktuelt å fordele utbedringene over en avgrenset tidsperiode. Da er det nødvendig å lage planer for arbeid og framdrift.

4

EKSEMPEL FRA VERNET BEBYGGELSE

Et eksempel på hva som kan gjøres i gamle bygninger er Helly Hansens butikk nederst i Karl Johans gate i Oslo. Utgangspunktet her var en vernet bygård hvor golvet i lokalet lå ca 60 cm over fortauet. Atkomsten til lokalet var en trapp.

Da Helly Hansen skulle inn i lokalet i 2009, ville de ha et lokale som kunne ønske alle kunder velkommen, med trinnfri atkomst og god brukbarhet i hele butikken. Det var viktig for kjeden at når de skulle åpne en ny butikk i gamle omgivelser, skulle de likevel imøtekomme krav i den nye diskriminerings og tilgjengelighetsloven.

Byantikvaren tillot ikke å senke vinduspartiene mot Karl Johans gate for å lage ny inngang, da de ikke tillot å skjære ned i eller endre på den definerte sokkelen på bygget. Lokalet hadde et inngangsparti med trapp og bratt rampe på den utstikkende gavlen mot Østbanebygningen. Da denne veggen i utgangspunktet var

en såkalt branngavl og ikke hadde sokkel, fikk gårdeiers arkitekt gjennomslag hos byantikvaren for et forslag hvor fremre del av butikken fikk senket golvet med ca 60 cm slik at en ikke fikk nivåforskjell mellom fortauet utenfor og golvet innenfor det nye inngangspartiet.

Innvendig ble det laget en løsning med kombinert rampe/trapp for å få de to nivåene inne i butikken til å kommunisere. Dette ble vellykket både funksjonelt og estetisk. Løsningen kunne vært enda bedre hvis overgangen mellom rampe og trapp var forsynt med en kontrastfarge eller lys slik øvrige trappetrinn har. Likeså ville en håndlist, gjerne i matchende utførelse til fototapetet på veggen, gjort helhetsinntrykk og brukbarhet enda noe bedre.

Nettsteder og publikasjoner

Likestillings- og diskrimineringsombudet: www.ldo.no

Lovverk, saksgang, uttalelser
Saldo – statusrapport diskriminering

Likestillings- og diskrimineringsnemnda:

www.diskrimineringsnemnda.no

Saksgang ved klage, rettslige kjennelser

Lovdata: www.lovdata.no

Alle lover og forskrifter

Standard Norge: www.standard.no

Norsk Standard NS 11001-1 Universell utforming av byggverk

Norges Handikapforbund: www.nhf.no

Ikke godta diskriminering
Hva er universell utforming?
Tilgjengelige bygg og uteområder
Inspirasjon
Universell utforming i praksis

Norges Blindeforbund: www.blindeforbundet.no

Tilgjengelighetsguide

Hørselshemmedes Landsforbund: www.hlf.no

Tilgjengelighetsguide

Miljøverndepartementet/Regjeringens H-plan:

www.universell-utforming.miljo.no

Temarapport Universell utforming. Begrepsavklaring.
Informasjon om handlingsplanen, prosjekter og løsninger

Deltasenteret: www.helsedirektoratet.no/deltasenteret

Selvbetjening for alle – tilgjengelige automater
Informasjon om universell utforming

Tekst: Steinar Myrdal
Foto: NHF (Brændeland, Bjørback)
Design: Kirell Design, Kirsti@kirell.no
Trykk: Merkur trykk
Opplag: 23 000

ISBN 978-82-7651-036-2

Norges Handikapforbund 2010
Postboks 9217 Grønland
0134 Oslo
Telefon 24 10 24 00
Faks 24 10 24 99
nhf@nhf.no
www.nhf.no